

A photograph of a room with wooden benches, arched windows, and glass instruments mounted on the wall. The room has a high ceiling with decorative moldings. The benches are made of dark wood and are arranged in rows. The windows are arched and have dark frames. On the wall, there are several glass instruments, possibly barometers or thermometers, mounted on dark wooden frames. The floor is made of light-colored wood.

FÉNNYEL ÖLTÖZTETETT TEREK

Székely Orsolya üvegművész

Az emberi kéz nyomát manapság, a „Tüzép-telepi tucatárúk” és a katalóguskínálat korában, már sokszor hiába keressük épületeinken és az enteriőrökben. Üdítő kivételt képeznek azok a belső terek, melyeket Székely Orsolya üvegművész alkotásai keltenek életre. Szereteágazó iparművész tevékenysége mellett a tárgyak megmentője. „Ez nekem játék”– vallja, amikor az ékszerekről faggatjuk. Mások számára értéktelennek tűnő töredékeket tölt meg tartalommal. Keze alatt a rész újra egészsé lesz.

INTERJÚ SZÉKELY ORSOLYA ÜVEGMŰVÉSSZEL

Dénes Eszter

45

› Hogyan kerültél kapcsolatba az üvegművészettel, és azon belül a lámpatervezéssel? Volt valamilyen kötődésed a művészi pályához?

A családban nem volt művész, de édesanyám gyönyörűen varrt, hímzett és szőtt. A rajzolás, festés nekem mindig örömet okozott, így a Pécsi Művészeti Szakközépiskolába felvételiztem ötvös szakra. Innen mentem a Magyar Iparművészeti Főiskola üveg szakára. Az üveg nagyon csábító anyag, akár hutakész, akár csiszolt formában. Mindig más és más, ahogy a fény csillan vagy átesik rajta. Ezért ékszereket szerettem volna készíteni fém megfogásokkal. Ezenkívül vonzott a gyári tervezés is. Akkor jártam Finnországban, s láttam az Iittala gyár termékeit, amelyekhez képest a hazai üvegyártás más utakon járt. Azután jött az újabb csábítás. Világítástechnikát ta-

nultunk, és egy éven keresztül **Debreczeni Gábor** tanár úr a világítástechnikai intézetben minden héten egy délelőtt engem okított a fényrel kapcsolatos tudásra. Ezt az odafigyelést azzal lehetett meghálálni, hogy lámpával diplomáztam.

› Mi volt a diplomamunkád?

A **Janáky István** építész által tervezett irodaházba készítettem világítást és bejárat-üvegtetőt. Ebből rögtön élő munka lett. A lámpákat kis módosítással megrendelték a **Virág Csaba** tervezte tatabányai Közművelődés Házába, s már meg is jött a következő megbízás az OTP-től két hatalmas csillár elkészítésére. A lámpák készen lettek, felszereltük, s nekem hónapokig rémálmom volt, hogy hol hibáztam, mikor fog leszakadni. Mi ugyanis statikát nem tanultunk, komolyabb műszaki képzést nem kaptunk. **Z. Gács György, Bohus Zoltán,**

SPACES DRESSED IN LIGHT/THE ART OF LIGHTING – GLASS ARTIST ORSOLYA SZÉKELY

After graduating from high school as a metalsmith, Orsolya Székely studied glass art at the Hungarian University of Arts and Design. Even for her thesis, she designed and crafted a lamp. Although she had originally planned to make jewelry, she ended up creating 300-pound items. In spite of the similarity between the two, lamps are not exhibition objects—they have a well-defined place and purpose. As a part of the location to which they must adapt in size, structure and atmosphere, lamps are intended to organize the space. Also, making lamps requires the involvement of several people, since different spaces need different solutions, not only with regard to shape or mass, but also to material and structure. Lamps can be crafted out of iron, chrome steel, copper, bronze, wood, stone, glass or even the bladder of a cow, giving work to different kinds of specialists. Orsolya Székely's works can be found in various environments, such as courts, churches, ceremonial halls, family homes, banks, wineries, hospitals or castles.

▼ ▶ Szent Mór Katolikus Általános Iskola és Gimnázium, Pécs, 2016

Horváth Márton tanár urak nem erre az útra irányítottak. Szerencsémre komoly iparosmesterekkel hozott össze a sors, akik segítettek. Rengeteget tanultam tőlük, sokukkal 47 év elteltével még ma is együtt dolgozom (**Margitay István, Huber István, Morocz Miklós**). A rémálom nem vált valóra, a csillár a mai napig a helyén függ.

► Hogyan inspirál téged az adott épület?

A teret kell mindig magamba szelídíteni, megfejteni. Átvenni a léptékét, szerkezetét, anyagait, motívumait. Szóval kicsit azonosulni vele, s akkor az ember érzi az arányt, az odaválót. Mindig az arány a legfontosabb, akárcsak a hétközna-

pi életben. Meg kell ismerni a funkciót, ez az anyagválasztást is befolyásolja, s a fény tömegének, irányának elhelyezését. (Egyenletes fényeloszlás? Irányított fény? A tér fényvel való zugsósítása?...) A lámpák nem a berendezéshez tartoznak, hanem a tér részei, hiszen hatalmas térszervező erejük van.

► Előfordulnak különleges igények?

Minden egyedi lámpa más-más igényre készül, de általában adódnak műszaki nehézségek, amelyekre külön kell figyelni. Például a Budai Irgalmasrendi Török Fürdőben nagyon magas, 90%-os a páratartalom. Áramszünet ese-

tén még hat órát világítania kell a lámpának, s mindez a műszaki tartalom férjen el egy fáklya méretű lámpában. Vagy itt van a Pécsi Szent Mór Iskola díszterme, ami 18 X 6 méteres tér, 6 méter belmagassággal, kazettás f mennyezettel, s a falakon 1 méter 50-től fölfelé freskók, amiken fehér festés van, de ott szerelni, fúrni nem lehet. Ezenkívül a termet kápolnának, hangverseny- és rendezvényteremnek is használják, ezért erős és derengő fényre is szükség van. Ilyen nehezítő körülmények között születtek meg ide a 3,3 méter magas konzolos lámpák, utolsó rögzítési pontjuk 1,5 méter acél-

Irgalmasok Veli Bej Fürdője, Budapest, 2009 ▼►

▲ Munkaközi modell

szerkezet, ami fölfelé már a réz és az üveg eleganciájával fogja a teret. Ezek a nagy méretek a rajzasztalon vagy egy kis irodában megdöbbenőek – csak a saját helyük igazolja méretüket.

► **Mindig készítesz modellt? Hogyan zajlik a tervezés folyamata?**

A tér teljes megismerése után összeáll a világitóttest képe. A tervrajzokon ellenőrizni kell az arányokat. Ezután jön a modellkészítés. Néha csak kicsi, hangulatot idéző, szinte ékszerszerű, de legtöbbször 1:1-es méretű teljes vagy részletmodell. Ezeknek a daraboknak három hasznuk van. A terv igazolása felém; a megrendelő, aki rajzot

nehezen olvas, kézbe veheti a papírmoddelt. S a gyártásban részt vevő mesterek is egyben látják a végeredményt. Ezeknek a modelleknek az elkészítése nagy szórakozás is, amit gyakran esténként játszva, Istvánnal (**Ferencz István** Kossuth-díjas építész – *a szerk.*) együtt csinálunk. Ő a modellezés nagy mestere.

► **Hány szakma vesz részt a kivitelezési folyamatban?**

Ez egy többszakmás műfaj. A különböző terekbe nem csupán formailag, tömegre, hanem anyagára és szerkezetére nézve is más-más lámpa kell. Lehet szó vasról, krómacélról, rézről, bronzról, fáról, kőről,

Lépcsőházi díszüveg terve,
Miskolci Zenepalota, 2010

a hozzá csatlakozó üvegről, vagy akár a marhahólyagról. Ha csak arra gondolkunk, hogy az üvegnek hány fajtája van, hogy a sík- és az öblösüvegen belül milyen megmunkálási lehetőségek vannak, a variációk tárháza szinte végtelen. Az ehhez szükséges felszereltséget azonban egy műhelyen belül nem lehet megoldani. Nagy tudású mesterekre – öntő, fémnyomó, esztergályos, kovács, csiszoló, elektromos szerelő – van szükség, akikért bizony olykor nagy távolságra is képes vagyok elutazni, ha olyan a tudásuk és az emberségük (**Robotka Zoltán, Tündik Zoltán, Gál Márta, Nagy Dezső**). Kollégákkal is együttműködtem, dolgoztam **Félegyházy Károllyal** és **Szentágothai Dezsővel**. Az egyik most

futó munkámat a tolcsvai Oremus borászathoz a tiszaezlári **Vajda László** kovácsmester akadémikus (Népművészeti Tagozat) készíti. A munkánk egyik legszebb, legizgalmasabb pillanata, amikor a sok-sok elkészült alkatrész szépen kiterítve sorakozik a műhely asztalán, s indul az összeépítés, nő a lámpa, fogynak az alkatrészek.

› **A készütség mely fokánál keresnek meg téged: a terveknél, vagy már a kész épületnél? Érez-e változást az elmúlt évtizedekhez képest a tekintetben, hogy ma egyedi épületekbe is sokszor tucatárú kerül, a katalóguskínálat ural mindent?**

Igen, ez érezhető tendencia, ma óriási a választék. Ugyanakkor kevesen tudják,

hogy az egyedi lámpa sem feltétlenül drágább. A problémát inkább a közbeszerzés által meghatározott keretekben látom. Ez egy olyan kényszerpálya, amin elvesztem a kapcsolatot a megrendelővel, akit adott esetben nem tudok rávezetni a jó megoldásra. Ha fel is kérnek a lámpák kiviteli tervére, annak legyártásáról már a generálkivitelező rendelkezik, és sokszor olyan lényeges kérdésekre sem tudok beszélni, hogy milyen vastagságú lemezt használjanak. Ennek ellenére mindig nagy öröm, ha elkészül egy-egy munkám.

› **Változott idővel a világítástechnika is?**

A normál elektromos foglalatok szerelését ma sok esetben a LED-technológia váltja fel. Ezzel a korábbinál jóval ki-

Legfelsőbb Bíróság, Budapest, 1995–98

sebb méretben, színhőmérséklet szerint változatos, egészen különleges fényeket lehet varázsolni. Igaz, ennek megoldásához már külön szakember szükséges, ezt a varázslatot **Eperjessy András** tudása hozta az életembe.

Országos Igazságszolgáltatási Tanács,
Budapest, 1999

▲ Békés Megyei Bíróság, Gyula, 2000

megfelelően választja ki és helyezi el. A kereskedelemben beszerezhető világítótesteknek is megvan a térbeli helyük ott, ahol a funkcionalitás a legfontosabb, például irodaházak, tanterem, sportközpontok esetében. Az otthonok megvilágítására is számtalan különböző hangulatú világítótest kapható. Hiába van hatalmas választék, szükség lehet egyedi tervezésre, személyes igényre akár otthonokba is. Azonban vannak olyan terek, ahová nem lehet készterméket beépíteni, mert az a tér formarendjéhez nem illeszthető. Az ilyen tér típusok megkívánják, hogy a világítótest a tér része legyen, testvériesüljön az adott épülettel, de a mai igény szerint, a jelennek megfelelően.

› Ma néhány éves ciklusokban rendszerint „átöltözik” egy-egy tér, a „termékcseré” indokolatlanul gyors. Ez kapcsolatba hozható az állandó kényszeres trendkövetéssel is. Felbukkant az eldobható építészet, a gyorsan eldobható tárgykultúra, ami korunk egyik legnagyobb ellentmondása. Elvárják a trendek követését?

Az eddigi gyakorlatomban, hála Istennek, nem nagyon kellett szembenéznem a trendiséggel. Az egyediség eleve hosszú távra készül. Azokra a terekre, ahová én terveztem, a biztonság és a stabilitás jellemző. Ilyen az egyház, a várak, az igazságszolgáltatás vagy akár a borászat világa. Az itt megjelenő anyagok és technológiák is az állandóságot idézik.

› A munkáidat nézve feltűnik, hogy egy-egy megbízónak több épületén is dolgoztál, akár hosszú éveken keresztül.

Mindig nagyon jó érzés, mikor egy megbízó hosszú évekig feladatokat ad. Sokszor voltam így. Az első OTP-megbízást további hat követte. Mindig szeretettel gondolok Solymosi Évára, aki hatalmas tudással vezette ezeket a beruházásokat, rengeteget tanultam művezetéseiből, és az emberek irányításáról. Később ő ajánlott be a Legfelsőbb Bíróságra is. S ez egy tizenkét éves munkakapcsolat lett. Közben több Mc Donald's étterem iparművészeti munkáját is elkészítettem.

› Sorozatgyártással sosem foglalkoztál?

Mint említettem, a finn üvegipar tömegtermékei megérintettek. Nagyon örültem, amikor a karcagi üvegyárba küldött Z. Gács György szakgyakorlatra. Kis, kézművestechnikát alkalmazó, különös, színes üvegeket gyártó hely volt ez. Egy kis csoda! Itt ismerttettem meg Suháné Somkuti Katalin tervezőnő az üveg sok kis fortélyával, amit csak gyári körülmények között lehet előállítani. Itt olvastottam a diplomámhoz olyan üveget, ami meleg hatású világos üveg, de ha fűvés közben bizonyos részeit visszamelegít-

jük, gyönyörű sötétbarnává válik. Így megtudtam oldani, hogy a fény például lefelé erős, tiszta, fölfelé meleg, sejtelmes legyen. Ebben az üvegyárban dolgoztam először ösztöndíjasként, később mint tervező. Lámpákat terveztem, s ehhez egy fémműhelyt is beindítottak. A lámpák kereskedelmi forgalomba is kerültek.

› Mi a különbség az egyedi és a tömegtermékek között?

Egyedi lámpákat egy adott térbe tervezünk, míg a tömegtermeléssel készült darabokat a tér tervezője a karakternek

◀ Irgalmasrendi templom, Pécs, 2019

Aztán jöttek az egyházi munkák **Kozma Imre** atya bizalmának köszönhetően.

► **A középületeken kívül magánmegbízók is megkerestek?**

Volt néhány otthon is, ami nem könnyű feladat, mert itt személyes tárgyakkal teli élet folyik. Itt nemcsak a térhez, hanem a használóhoz is igazodni kell. A középületeknek megvan a maguk

törvénye, azon belül szabadabban lehet mozogni. A bíróságok esetében még az 1880-as években egy részletes szabályzatot állítottak össze, melyek rendelkeztek a telek főtéri elhelyezkedéséről éppen úgy, mint a bejáratról, a lépcsőről, a díszterem kialakításáról, a bútorokról és kiegészítőikről, a tárgyakon előforduló bírósági jelképekről. A megyei bíróságok gyönyörű épülete-

▲ Füzéri Vár, kápolna, 2015

▲ Diósgyőri vár, 2014

Villa Balaton, Siófok

ivel rengeteget foglalkoztam, szakmai életem egyik legszebb időszaka volt. A dísztermi, folyosói és irodai lámpákon (csillárokon, falikarokon, asztali lámpákon) kívül az ajtók üvegdíszzeivel, a lift kialakításával is megbíztak, de terveztem ide dísztárgyakat is. Abban az időben **dr. Solt Pál** elnök úr és **dr. Zanathy János** célja az volt, hogy egy-egy bírósági épület teljes körű felújításával és bővítésével nyerje vissza szépségét és használhatóságát.

▶ Inkább régi épületek felújításában veszel részt? Ki keres meg, az építész vagy a tulajdonos?

Az esetek többségében műemlék, vagy műemlék jellegű épületekhez kérnek fel. Bizony nagy dicséretnek vettem, amikor a bírósági dísztermek átadása után megkérdezték, hogy a régi terv alapján gyártatták-e újra a lámpákat... Természetesen készítettem már új terekbe krómaccél, letisztult formavilágú lámpát is. Általában már a tervezés során megkeres maga az építész, vagy egy-egy nagyobb megbízó. Előfordul az is,

hogy közvetlenül a tulajdonossal állok kapcsolatban, hiszen a világítás nem kapcsolódik feltétlenül teljes építészeti átalakításhoz. Eddigi munkáim során együtt dolgozhattam többek között **Lázár Antal**, **Virág Csaba**, **Basa Péter**, **Szalay Tihamér**, **Szily Balázs**, **Radványi György**, **Rudolf Mihály**, **Sükösd Zoltán** építészekkel, valamint **Hefkó Mihály**, **Somogyi Pál**, és **Tompos Lajos** belsőépítészekkel.

▶ Jelenleg min dolgozol?

A már említett tolcsvai Oremus borászat lámpái már gyártás alatt vannak. A közeljövőben indul a füzéri vár építésének II. üteme, melyhez beltéri lámpákat tervezek.

▶ Ötvösnek készültél, majd – óriási léptékváltással – a lámpák felé vitted az irányt. Ugyanakkor, ha jobban megnézzük ezeket a hatalmas, férfias erőt sugárzó tárgyakat, megtaláljuk bennük a női oldalt is, az ékszerekre jellemző finomságokat. Foglalkozol ékszerekkel is?

Életem első szakaszában időmet gyermekeimre, Mártonra, Bencére és a megrendelt munkákra fordítottam. Mostanában esténként játszom egy kis ékszerkészítéssel. Van néhány tervezett ezüst ékszer, de a többség kicsi, megmentett, használhatatlan alkatrész újraélesztése. Így minden darab más és más, és a kis részecskének még történetük is van. Valóban, úgy terveztem egykor, hogy ékszereket fogok csinálni, végül a másfél mázsás ékszerekbe szerettem bele...

▶ Valljuk be, nem egyszerű pályát választottál. Mi a titka annak az örök optimizmusnak és elégedettségnek, ami téged jellemez?

Az egész eddigi pályafutásomat végigkísérte a szerencse. Megadott minden, ami fontos számomra: a haza, hogy magyarnak születtem; a család – két fiam és férjem, Ferencz István építész, sok unokánk; a barátok; és a munka, amit szeretek, és melynek minden darabját emelt fővel vállalni tudom.

▲ Lámpa munkaközi modell, majd ékszer

